

YUQORI VA PASTKI KOVAK VENALARI, ULARNING ASOSIY IRMOQLARI. DARVOZA VENASI: TOPOGRAFIYASI, IRMOQLARI.

Toshkent davlat stomatologiya instituti talabalari:

Abdullayeva Rayhona Ahmadjonovna

Toshpo'latova Karima Turg'unovna

Anatomiya Kafedrasi ilmiy rahbari:

Abdusamatova Iroda Ilhamovna

Annotatsiya: ushbu maqolada yuqori va pastki kovak venalari, ularning asosiy irmoqlari, darvoza venasi: topografiyasi, irmoqlari haqida ma'lumotlar berilgan bo'lib, bu qon tomirlarining klinik ahamiyati haqida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: yuqorgi vena, pastki vena, darvoza vena, jigar, ayrisimon bez, perikard, T8-T9, o't yo'li.

Kirish: Katta qon aylanish doirasi venalari uchta tizimni o'z ichiga oladi:

- 1) yurak venalari tizimi;
- 2) yuqori kavak vena tizimi;
- 3) pastki kavak vena tizimi.

Yurak venalari tizimi juda kichik bo'lib, qonni faqat yurak devoridan yig'adi va o'ng bo'lmachaga quyadi. Bu tizim venalari yurak bo'limida yoritilgan. Yuqori va pastki kavak vena tizimi tananing yuqori hamda pastki sohalaridan qon yig'adi va yurakning o'ng bo'lmachasiga quyadi. Qorin bo'shlig'ida joylashgan toq a'zolar venalari o'zaro qo'shilib jigaming darvoza venasini hosil qiladi. U jigar ichiga kirib tarmoqlanadi va jigar venasi bo'lib chiqib, pastki kavak venaga quyiladi.

Yuqori kavak vena (vena cava superior) tizimi bosh, bo'yin, ikkala qo'l, ko'krak qafasi va qisman qorin devoridan qon yig'adi. Yuqori kavak vena uzunligi 5 - 8 sm, kengligi 21 - 25 mm bo'lgan qisqa va yo'g'on vena. U birinchi o'ng qovurg'ani to'sh suyagiga birikkan sohada o'ng va chap yelka-bosh venalarining qo'shilishidan hosil bo'ladi. Yuqori kavak vena pastga tomon yo'nalib, III o'ng qovurg'a tog'ayining to'sh suyagiga birikkan joyda o'ng bo'lmachaga quyiladi. Yuqori kavak venaning old tomonida ayrisimon bez joylashgan. Unga o'ng tomondan mediastinal plevra tegib tursa, chap tomonida ko'tariluvchi aorta yotadi. Yuqori kavak vena orqa tomondan o'ng o'pka ildiziga tegib turadi. Yuqori kavak venaga o'ng tomonidan toq vena, chap tomonidan esa ko'ks oralig'i va perikardning mayda venalari quyiladi.

Yuqori kavak vena tizimi uch guruh venalardan: bosh va bo'yin, ikkala qo'l venalari, ko'krak qafasi va qisman qorin devori venalaridan hosil bo'ladi. Yuqori kavak vena bolada yurak yuqori turgani uchun qisqa bo'ladi. Yangi tug'ilgan

chaqaloqda yuqori kavak venaning diametri 10-12 mm. Uning quyilish sohasi yangi tug'ilgan chaqaloqda 1 qovurg'a oralig'ida bo'lsa, 1-3 yoshda 2 qovurg'a, 4 - 10 yoshda 3 qovurg'a sohasida joylashadi. Bola tug'ilishi davrida yuqori kavak venani hosil qiluvchi venalafning birikish burchagi $83^{\circ} - 91^{\circ}$ bo'lib, keyinchalik kattalashadi. Yoshga qarab yuqori kavak venaning diametri va uzunligi kattalashadi. Bu o'sish emizikli, bolalikning ikkinchi va o'smirlik davrlarida sezilarli bo'ladi.

Yuqori kovak vena obstruktsiyasi odatda o'pka saratoni, metastatik saraton yoki limfoma kabi o'smalar bo'lganda yuqori kovak venaning qisman yoki to'liq obstruktsiyasi bilan ta'riflanadi. Obstruktsiya bosh va bo'yin venalarining kengayishi, shuningdek, nafas qisilishi, yo'tal, ko'krak qafasi og'rig'i va yutish qiyinlashuviga olib kelishi mumkin. Pemberton belgisi ijobiy bo'lishi mumkin. Obstruktsiyani keltirib chiqaradigan o'smalarni ta'sirini kamaytirish uchun ularni kimyoviy terapiya yoki radioterapiya bilan davolash mumkin va kortikosteroidlar ham berilishi mumkin. Uch tabaqali klapaning boshqaruvida bu pulsatsiyalar juda kuchli bo'ladi. Yuqori kovak venani o'ng bo'lmadan hech qanday klapan ajratmaydi. Natijada o'ng bo'lma va o'ng qorincha qisqarishlari ichki bo'yinturuq venasiga o'tkaziladi va to'sh-o'mrov so'rg'ichsimon mushak orqali bo'yinturuq venoz bosimi sifatida ko'rish mumkin.

Ko'krak qafasining oldindan ko'rinishi,
yurak va o'pkalar o'rtasida
yuqori kavak vena ko'rsatilgan.

Pastki kovak vena - bu pastki va butun tanadagi kislorodsiz qonni yurakning o'ng bo'lmasiga olib boradigan katta vena. O'ng va chap umumiy yonbosh venalarining qo'shilishi natijasida hosil bo'ladi, odatda beshinchi bel umurtqasi sohasida joylashadi. Pastki kovak vena ikki kovak venaning pastki qismi bo'lib, organizmdan kislorodsiz qonni yurakning o'ng bo'lmasiga olib boradigan ikkita katta qon tomirdir : pastki kovak vena tananing pastki yarmidan qonni olib boradi. Yuqori kovak vena esa tananing yuqori qismidan qon olib boradi. Birgalikda kovak venalari (yurak mushaklarining o'zidan qon olib yuradigan koronar sinusga qo'shimcha

ravishda) aortaning venoz qon-tomirlarini hosil qiladi. Qorin bo'shlig'ining orqasida joylashgan va umurtqa pog'onasining o'ng tomonida joylashgan katta retroperitoneal vena. U yurakning pastki o'ng, orqa tomonida o'ng quloqqa kiradi. Pastki kovak vena chap va o'ng umumiy yonbosh venalarining qo'shilishi natijasida hosil bo'ladi va to'plangan qonni yurakning o'ng bo'lmachasiga olib keladi. Shuningdek, uning toq venasi (umurtqa pog'onasining o'ng tomonida joylashgan) va orqa miya yonidagi venoz pleksuslar bilan birlashadi. Pastki kovak vena qorin orqasidagi chap va o'ng umumiy yonbosh venalarining belning beshinchi sohasida birlashishi bilan boshlanadi. T8 - T9 darajasida kaval ochilishida ko'krak diafragmasidan o'tadi. U tushayotgan aortaning o'ng tomoniga o'tadi.

Pastki kovak vena bilan bog'liq patologik muammolar ko'pincha uning spazmi bilan bog'liq (yorilishlar kam uchraydi, chunki u past bosimga ega). Tashqi bosimning odatiy manbalari kengaygan aorta (abdominal aorta anevrizmasi) va qorin bo'shlig'i saratoni, masalan, yo'g'on ichak saratoni, buyrak hujayrali karsinomasi va tuxumdon saratoni hisoblanadi. Pastki kovak vena birinchi navbatda o'ng tomonda joylashgan bo'lganligi sababli, behush holatda bo'lgan homilador ayollarni chap tomonga burish kerak (tiklanish holati), unga bosimni kamaytirish va venoz qaytishni osonlashtirish maqsadida amalga oshiriladi. Kamdan kam hollarda, defekatsiya bilan bog'liq zo'riqish pastki kovak vena orqali qon oqimining cheklanishiga olib kelishi va hushidan ketishga olib kelishi mumkin. Pastki kava venaning berkilishi kamdan-kam uchraydi va hayot uchun xavfli holat sifatida shoshilinch davolanadi. Bu chuqur tomir trombozi, pastki kovak vena filtrlari, jigar transplantatsiyasi va venaga katater qo'yish kabi jarrohlik muolajalar bilan bog'liq.

Pastki kovak venaning oldindan ko'rinishi.

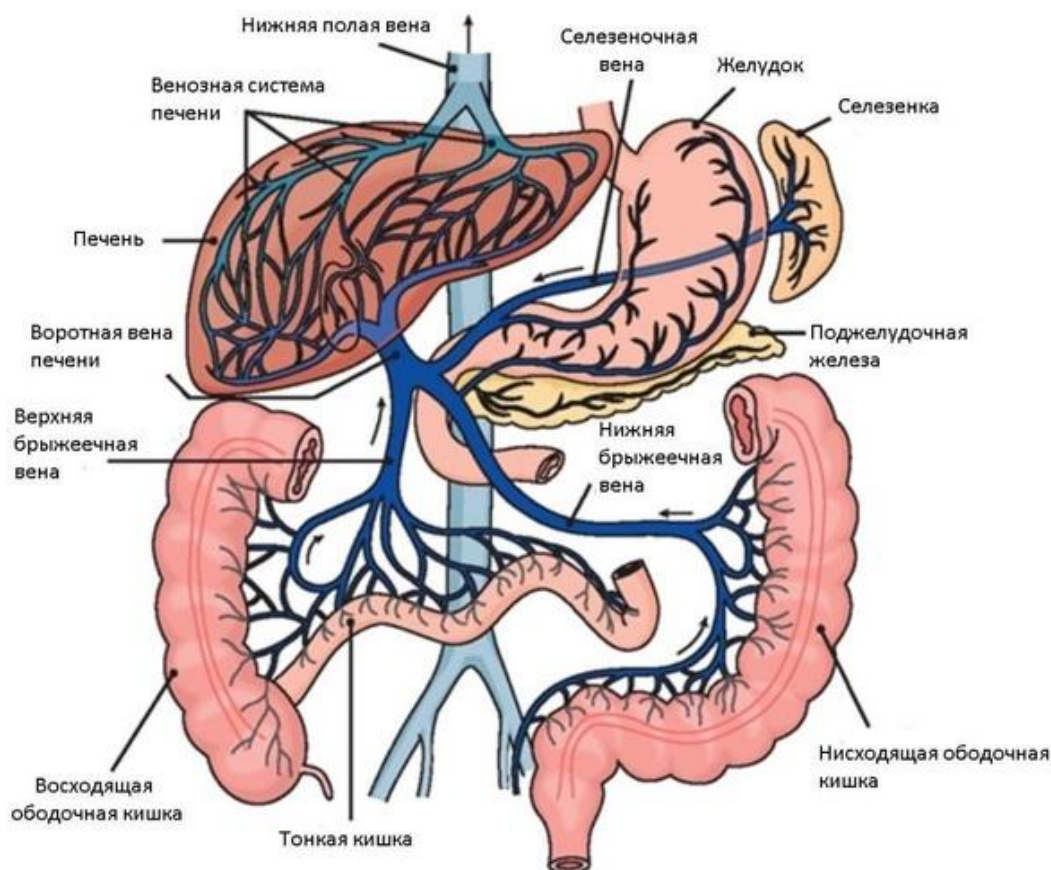
Darvoza venasi

Darvoza vena jigardan tashqari qorin bo'shlig'ining juftlanmagan a'zolaridan qon to'playdi.

Oshqozon osti bezi boshining orqasida venalarning birlashishi natijasida hosil bo'ladi:

-yuqori tutqich, pastki tutqich va taloq venalari.

Darvoza venasi qiya yuqoriga va o'ngga o'tib, gepatoduodenal ligament qatlamlari orasidan o'tib, gepatis portiga yetib boradi. Gepatoduodenal ligamentning qalinligida vena o't yo'li (o'ngda) va umumiy jigar arteriyasi (chapda) o'rtasida joylashgan. Yuqori tutqich venasi ingichka ichak tutqichining ildizida xuddi shu nomdagi arteriyadan o'ng tomonda joylashgan. Vena ingichka ichakdan qonni uning tutqichidan, ko'richak bilan ko'richakdan, ko'tarilgan va ko'ndalang yo'g'on ichakdan to'playdi. Taloqning tepasida hosil bo'lgan taloq venasi oshqozon osti bezining yuqori chetidan taloq arteriyasi ostidan o'tadi, oshqozon osti bezi boshining orqasida u yuqori tutqich venasi bilan birlashadi. U taloq, oshqozon tubi, oshqozon osti bezi va katta omentumdan qon to'playdi. Pastki tutqich venasi xuddi shu nomdagi arteriyaning chap tomonida joylashgan. To'g'ri ichakdan, tushuvchi yo'g'on ichakdan va sigmasimon ichakdan qon oladi. Darvoza venasi ham oqib chiqadi: o't pufagidan chiqadigan o't pufagi venasi, chap va o'ng me'da venalari, shuningdek kindik mintaqasining to'g'ri venalaridan qon olib yuruvchi va dumaloq qalinligida joylashgan yonbosh venalari. jigar ligamenti. Portal, yuqori va pastki kava vena tizimlari o'rtasida porto-kaval, kava-kaval, porto-kava-kaval deb ataladigan ko'plab anastomozlar mavjud.

Xulosa: Ushbu yirik tomirlarning topografiyasi va irmoqlarini tushunish tanadagi qon oqimini va ularning to'g'ri qon aylanishini ta'minlashdagi funktsiyalarining ahamiyatini tushunish uchun juda muhimdir. Yuqori va pastki vena kava mos ravishda

tananing yuqori va pastki qismlaridan qonni yurakka qaytarishda muhim rol o'ynaydi, portal vena esa ovqat hazm qilish tizimidan oziq moddalarning metabolizmni qayta ishlash uchun jigarga yo'naltirilishini ta'minlaydi. Ushbu tomirlar va ularning irmoqlarining anatomiyasi va fiziologiyasini o'rganish orqali sog'liqni saqlash mutaxassislari tanadagi muhim funktsiyalarni qo'llab-quvvatlaydigan va qon aylanishining buzilishini yaxshiroq tashxislash va davolash mumkin bo'lgan qon tomirlarining murakkab tarmog'i haqida tushunchaga ega bo'ladilar.

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. Anatomiya II jild (2018-yil): A.Ahmedov, O'.Mirsharapov, T.Sagatov, H.Rasulov.
2. https://m.vk.com/wall-45822676_118073?lang=uz
3. https://uz.wikipedia.org/wiki/Pastki_kovak_vena
4. https://uz.wikipedia.org/wiki/Yuqori_kovak_vena